

En, to, mange ... BØR VI FÅ FLERE BØRN?

Vi skal føde flere børn, end vi gør, hvis vi vil bevare det velfærdssystem, vi har i dag. **Mindst to børn per kvinde.** Det sker bare ikke, for det at få børn er blevet et valg som alle andre.

TEKST SARAH RISBØL JACOBSEN FOTO NIMA STOCK OG GETTY IMAGES

Måske har du nok i et barn. Måske ved du allerede, at du skal have flere. Måske er du en af de mange tvivlere, som ikke rigtig ved, om du skal udvide familien. For hvis I gør det, betyder det jo dobbelt op på alting. Både på moderlykke og på udmattelse.

Det kræver moden overvejelse at sætte endnu et barn i verden, mener psykolog Heidi Agerkvist, som er specialiseret i børnefamilier. Et godt udgangspunkt for beslutningen er at forstå, at du her står med et valg, som er følelsesmæssigt og ikke rationelt betinget. Det er stærke kræfter som biologi og hormoner, der river i os.

– For det første gør det ondt at føde. For det andet er børn noget bøvl og en stor belastning for parforholdet. Og selv om vi selv synes, vi er ih og åh så rationelle og planlægger det bedst mulige tidspunkt for vores børns ankomst, så er det altså en helt basal biologisk længsel, der driver os til at få børn, siger Heidi Agerkvist.

Selv om naturen uafsladligt arbejder på at sikre artens overlevelse, så får vi langt færre børn end før i tiden. Siden starten af 1800-tallet er fødselsraten faldet støt fra 4,5 børn per kvinde til 1,7 i dag.

Mærk godt efter

Endnu et barn betyder mere arbejde og mindre tid til sig selv og til parforholdet. At få nummer to kan for eksempel betyde, at den voksentid, man lige havde fået tilbage efter barn nummer et, forsvinder igen i en lang

periode. Det kan i øvrigt også være en af årsagerne til, at risikoen for skilsmisse statistisk set stiger med 20 procent, når man går fra nul til et barn, og igen med yderligere 20 procent, når den næste kommer til, fortæller familiepsykolog Heidi Agerkvist med henvisning til en undersøgelse fra 2006 fra Aarhus Universitet. Hun råder derfor til, at man skruer ned for den logistiske planlægning af barnets ankomst og i stedet virkelig mærker efter:

– Har man lyst til at få et barn mere? Hvad nu, hvis vi valgte kun at få det ene barn, hvad ville det så betyde? Får vi nummer to, fordi vi tror på myten om asociale enebørn, eller fordi vi har en ide om, at man først er en rigtig familie, når man har to børn? Der vil utvivlsomt

komme nætter, hvor man tænker 'var det virkelig så vigtigt at få nummer to?' Så er det meget godt at have mærket den der lyst, som man så kan falde tilbage på, siger hun.

Det er også vigtigt, at begge parter er enige om, at man skal have et barn mere, siger børnepsykolog Margrethe Brun Hansen.

– Det ender altid ulykkeligt, hvis den ene føler sig presset til det. Man skal være enige om timingen. Er vi i en livsfase, hvor vi har det godt? Lever kærligheden? Hvordan har vores barn det, og kan han rumme at få en lillesøster eller lillebror nu? Kan vi klare udgifterne?

Har du talt dine æg i dag?

Men en ting er, om man er klar. En an-

29,1
er i dag gennemsnitsalderen for førstegangsfødende.

den ting er biologien. Den sætter nemlig grænser for, hvor længe man kan gå og vente på det perfekte tidspunkt. Fertiliteten for kvinder toppe ved 25 år, og derefter falder den støt for hvert år, der går. Gennemsnitsalderen for førstegangsfødende er steget med seks år siden 1969 og ligger i dag på 29,1. Derfor kan mange kvinder få problemer, ikke mindst når de vil have nummer to.

For at gøre kvinder opmærksomme på deres begrænsede frugtbarhedsperiode gik Københavns Kommune og Rigshospitalets fertilitetsklinik sidste år sammen om en kampagne med sloganet *Har du talt dine æg i dag?* Der fulgte et ramaskrig. Kampagnen blev kaldt 'letkøbt' og 'dobbelmoralisk', og forargede kvinder lagde billeder op af æggebakker på kommunens facebookside med besked om, at den skulle blande sig uden om deres planer for reproduktion.

Bekymringen er sådan set reel nok. Sådan rundt regnet siger man nemlig, at hvis vi skal opretholde det nuværende velfærdsniveau, så skal vi helst have 2,1 barn hver. Ellers bliver der for få til at forsørge de årgange, der går på pension – den såkaldte ældrebyrde.

Og det kan blive svært at opretholde arbejdsstyrken med den nuværende fødselsrate, fortæller professor Lisbeth B. Knudsen, der forsker i demografi, familie og fertilitet ved Aalborg Universi-

tet. Men forholdet mellem fertilitetsraten og arbejdsstyrken bliver fremstillet lidt for simpel, for den siger ikke noget om eksempelvis øget indvandring eller produktivitet. Man kan derfor forestille sig, at arbejdsstyrken kan vedligeholdes på anden vis, end at der skal fødes flere børn i Danmark, forklarer hun.

– Alligevel kører kampagnerne meget på, at staten har brug for, at du får flere børn. Jeg tror bare ikke, de virker efter hensigten – og jeg tror ikke, at tendensen med færre børn ændrer sig. Man skal heller ikke tro, at alle de børn, der blev født tidligere, var ønskebørn. Det har været ubærligt for nogle at få flere børn, siger Lisbeth B. Knudsen.

Langt de fleste børn, som fødes i dag, er ønskebørn, fortæller børne- og familieforsker Per Schultz Jørgensen. Han er som debatør gået ind i kampen for en bedre familiepolitik i Danmark, for han kan godt forstå, at kvinder i dag ikke får flere børn, end de gør. Det danske samfund har ikke skabt nogle særligt fordelagtige rammer for børnefamilier, og derfor er der også mange børn, der mistrives, mener han. Blandt andet påpeger han, at danske forældre som familie betragtet er nogle af dem, som arbejder aller mest i Europa.

– Det er enormt hårdt at være børnefamilie i dag. De er ikke bare pølrede. At forældre ikke har overskud betyder, at de ikke er nærværende og ikke har energi til at støtte børnene i skolen. Forældre, der er pressede, stressede, forældre, der går fra hinanden – den slags ting er i allerhøjeste grad med til at påvirke barndommen. De første seks-syv år er afgørende for barnets udvikling, og det er i de år, mange børnefamilier er super stressede, siger han og uddyber:

– Der er ingen fleksibilitet på arbejdsmarkedet for småbørnsforældre ud ▶

Der vil utvivlsomt komme nætter, hvor man tænker 'var det virkelig så vigtigt at få nummer to?'

Heidi Agerkvist, familiepsykolog.

1881

Befolkningstallet i Danmark var på næsten 2 mio. indbyggere. Dengang var der lige så mange fødsler, som der er i dag, hvor vi er 5,6 mio.

1930

I 1930'erne faldt fødselshyppigheden sandsynligvis på grund af den økonomiske krise. Sundhedsplejerskeordningen (1937), boligstøtteloven (1938), Mødrehjælpen (1939) og skolelægeordningen (1946) blev indført. Alt sammen for at få folk til at få flere børn.

1940

I 1940'erne steg det danske fødselstal med 35-40 % på fem år og kulminerede med det højeste fødselstal i 100 år, nemlig 96.000 fødsler i 1946 – lige efter Anden Verdenskrig. Der findes ikke en entydig forklaring, men det skyldes måske stigende beskæftigelse og udsigten til bedre tider.

1966

Fødselsboom i Danmark, hvor der bliver født 88.000 børn. Det er den store årgang fra 40'erne, som nu bliver forældre.

1980

Under 1980'ernes økonomiske krise når fødselstallet et historisk lavpunkt i 1983, med 1,4 børn per kvinde. Det svarer til ca. 52.000 levende-fødte børn.

over to omsorgsdage, som sjældent er nok. Det giver ikke forældrene en særlig stor tryghed. Det tror jeg i høj grad indgår i forældrenes overvejelser, når de tænker på, om de skal udvide familien.

Myten om enebørn

Et er, om der er bedst for dig og din partner at få et barn eller flere. Noget andet er, hvad der er bedst for dit barn. De fleste kender et enebarn, der som voksen ærgrer sig over, at det ikke blev til nogen søskende. Enebørn kan let komme til at savne nogen, som deler deres livshistorie, siger børnepsykolog Margrethe Brun Hansen, der har skrevet bogen *Søskende*.

– Søskende giver dig en relation, som du kommer til at have hele dit liv. I har en fælles historie. Den dag, dine forældre bliver syge eller ikke er der mere, så har børnene en fælles historie, de kan mindes. Det er en gave at have en, som kender den verden, også selv om der er stor aldersforskel. Et godt søskende-forhold skaber en utrolig stor tryghed og kan være en uvurderlig støtte livet igennem.

Fordelene ved at have søskende er åbenlyse. Der er en tilgængelig lege-kammerat. De lærer at vente på tur. De lærer at forhandle for at få ting igen. De er hinandens livsvidner og kan opnå en utrolig tæt og værdifuld relation til hinanden.

Da Margrethe Brun Hansen var ung,

var enebørn sådan nogle, som boede langt ude på landet med forældre, som havde fået børn sent. De var gammelkloge særlinge, som ikke var vant til at snakke med andre børn. Den forestilling om asociale enebørn spøger stadig. I dag er fordømmen dog oftere, at enebørn risikerer at blive egoistiske.

“
Det er enormt hårdt at være børnefamilie i dag. De er ikke bare pylrede.

Per Schultz Jørgensen, børne- og familieforsker.

Men sådan er det ikke, siger Margrethe Brun Hansen: – I dag vil børn fra de er et år gamle komme i vuggestue og senere børnehave, hvor de er sammen med andre børn og lærer de sociale spilleregler. Samtidig er der

også fordele ved at være enebarn. Man får utrolig meget kærlighed og bliver stimuleret meget. Der er altid en hånd til dem. Man kan meget lettere tilpasse sig et enkelt barn, og man kan tage mange flere individuelle hensyn. Der, hvor jeg hører enebørnes smerte, er, når de bliver ældre, og mor og far ikke er der længere. Jo

HVORFOR FÅR VI FÆRRE BØRN?

For det første er flere kvinder kommet på arbejdsmarkedet og uddanner sig i flere år end tidligere.

For det andet har udbredelsen af prævention og adgang til fri abort forbedret kvinders muligheder for at kontrollere og afstemme tidspunktet for, hvornår de vil have børn.

For det tredje er kvinder i dag ældre, når de får det første barn, hvilket i sig selv betyder, at de ikke når at få så mange børn som tidligere.

Derudover kan det stigende antal af skilsmisser og separationer også spille ind.

Kilder: SFI og professor Lisbeth B. Knudsen.

ældre du bliver, desto større bliver lysten til at kende nogen, som kender hele dit livsforløb.

Enorme mængder kærlighed

Det er altså ikke usundt for dit barn, hvis det vokser op uden søskende. Til gengæld giver flere børn forældrene mere af det hele. Mere kærlighed, mere kaos og mere sjov. Det ved journalist og forfatter Charlotte Højlund, som er mor til hele syv.

– Det giver mig en helt enorm mængde kærlighed. Der går ikke en eneste dag, hvor jeg ikke får store kærligheds-erklæringer fra mine børn. De er det i mit liv, jeg er allermost stolt af, siger Charlotte, som er alene med syv hjemmeboende børn.

– De er enormt knyttede til hinanden. Der er to fædre, så de har oplevet perioder, hvor de ikke har været sammen.

Det er skønt at se, hvor glade de er for at se hinanden igen, når de har været adskilt. Hvis den ene er væk, spørger den anden, hvor han er henne. Det er

helt tydeligt, at de synes, det er svært at være fra hinanden.

Selvfølgelig har der været hårde perioder med så mange små børn i rap. Men den værste *hurdle* husker Charlotte som overgangen fra to til tre.

– Nummer to er ikke så slemt, specielt ikke, hvis man er to forældre om det. Men med nummer tre føler man sig altid utilstrækkelig, fordi man altid mangler en hånd. Man skal kunne af-finde sig med følelsen af utilstrækkelighed og give slip på den. Hvis man kan det, så er det ikke nødvendigvis hårdt at have tre eller flere børn.

Med syv børn siger det sig selv, at hvert enkelt barn ikke kan få samme opmærksomhed fra Charlotte, som hvis hun kun havde et eller to. Men hun me-

ner, at al den snak om nærvær og alenetid er overvurderet.

– Når mine børn er startet i skole, er jeg altid blevet spurgt, om jeg nu huskede at give dem alenetid. Og så var svaret 'både ja og nej'. Ja, når jeg kan mærke, der er behov. Nej, ikke hver eneste dag. Jeg er nødt til at finde de muligheder, der er i hverdagen for at skabe nærvær med mine børn. Det kan være, man lige spørger ind til, hvordan

det går, mens man skræller kartofler eller handler sammen.

– Mit bedste råd til dem, som ønsker sig flere børn, er at acceptere, at man altid er utilstrækkelig. Den perfekte mor og far findes ikke, og det er for pokker heller ikke noget at stræbe efter. Vores børn må gerne se, at vi er mennesker med fejl og mangler, siger hun. ○

“
Enebørnenes smerte er, når de bliver ældre, og mor og far ikke er der længere.

Margrethe Brun Hansen, børnepsykolog.

1,7

så mange børn får kvinder i gennemsnit i dag.

2004

Oprettelse af Familie- og Forbrugerministeriet, som blandt andet skal varetage familiers interesser.

2005

VK-regeringen nedsætter en arbejdslivskommission, som kommer med 31 anbefalinger til at få fødselstallet op. Blandt andet ret til to ugers ferie med børn og forældrebetalt madordning. To år senere er der indført en mere fleksibel barselsorlov, højere børnecheck, madordning i daginstitutioner og afskaffelse af løsrevne lukkedage i daginstitutioner. De fleste anbefalinger bliver ikke til noget.

2007

I 2007 nedlægges Familie- og Forbrugerministeriet. Familiepoltikken splittes i tre ministerier.

2014

Københavns Kommune og Rigshospitalets fertilitetsklinik sætter fokus på det faldende fødselstal med kampagnen *Har du talt dine æg i dag?* for at gøre kvinder opmærksomme på, at de skal få børn, mens de stadig kan.

Kilder: SFI, Danmarks Statistik, emu.dk, Hovedrapport for Familie- og Arbejdslivskommissionen 2007.